

ZAMONAVIY TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI

Ahmatova Farangiz Xoshim qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika

instituti boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini interaktiv, individual va samarali qilish imkonini bermoqda. Tadqiqot davomida O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilayotgan raqamli platformalar, ularning samaradorligi, pedagoglar va o'quvchilar tomonidan qabul qilinishi o'rganildi. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalar bilan taqqosloviiy tahlil ham keltirilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar ta'limda sifatni oshirishga bevosita ta'sir qilmoqda.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, zamonaviy ta'lim, onlayn ta'lim, raqamlashtirish, interaktiv o'qitish, O'zbekiston, platformalar

Kirish

Raqamli texnologiyalar XXI asrning barcha sohalarini tubdan o'zgartirmoqda. Xususan, ta'lim tizimida yuz berayotgan raqamlashtirish jarayoni o'quvchi va pedagog o'rtasidagi munosabatni, bilim berish shakllarini va nazorat tizimini qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Pandemiya davrida onlayn ta'lim zarurati global miqyosda sezilgan bo'lsa, hozirda bu texnologiyalar kundalik ta'limning ajralmas qismiga aylangan.

O'zbekiston ham bu borada jadal qadamlar bilan oldinga siljimoqda. Ta'limda "UzEdu", "ZiyoNet", "EduMarket" kabi platformalar orqali darsliklar, videodarslar, testlar keng joriy qilinmoqda. Shu sababli, ushbu maqolada zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalarning o'rni, ularning samaradorligi va istiqbollari tahlil qilinadi.

Metodologiya

Zamonaviy ta'lim tizimi bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta'siri ostida tubdan o'zgarib bormoqda. Ta'lim sohasining raqamlashtirilishi global tendensiyaga aylangan bo'lib, bu jarayon insoniyatning bilimiga bo'lgan yondashuvini, o'qitish uslublarini va o'rganish psixologiyasini o'zgartirmoqda. Ayniqsa, 2020-yildan keyin yuz bergan pandemiya jarayonida butun dunyo ta'lim muassasalari onlayn va masofaviy o'qitish usullariga o'tishga majbur bo'ldi. Bu holat nafaqat texnologik yechimlarning ahamiyatini oshirdi, balki an'anaviy o'qitish modelining qayta ko'rib chiqilishini ham taqozo etdi. O'zbekiston ham bu tendensiyalardan chetda qolmadi. Maktab va oliy ta'lim tizimlarida raqamli vositalardan foydalanish darajasi keskin oshdi. Bunday sharoitda, raqamli texnologiyalar nafaqat yordamchi vosita, balki to'laqonli pedagogik platformaga aylana boshladi.

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan yaratib borilayotgan elektron platformalar, xususan Ziyonet, EduMarket, my.edu.uz singari tizimlar o'quvchilar va o'qituvchilar uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda. Ushbu resurslar orqali darsliklar, videodarslar, interaktiv mashg'ulotlar va testlar osonlik bilan yetkazilmoqda. O'qituvchilar o'z darslarini audio, video, slayd yoki test shaklida tayyorlab, ularni o'quvchilarga masofadan yetkazish imkoniga ega bo'lishdi. Bu esa o'qitish jarayonini yanada moslashuvchan, individual va nazoratga qulay holga keltirdi. Ammo bu jarayonlarning real ta'siri va samaradorligini aniqlash uchun tizimli tahlil talab etiladi.

O'tkazilgan tadqiqotlar natijalariga ko'ra, o'quvchilarning katta qismi raqamli texnologiyalardan foydalanish ularning ta'limiga bo'lgan qiziqishini oshirganini bildirgan. So'rovnoma asosida o'tkazilgan tajribada qatnashgan o'quvchilarning 75 foizi videodarslar, onlayn testlar va animatsion kontent bilimni

mustahkamlashda an'anaviy usullardan samaraliroq ekanini aytgan. O'qituvchilarning esa 82 foizi raqamli platformalar orqali dars o'tish darsga tayyorlanish, baholash va aloqani saqlash jarayonini soddalashtirganini bildirgan. Raqamli vositalar yordamida o'quvchilar bilan aloqa uzluksiz saqlanib turadi, fanlararo integratsiya osonlashadi va individual yondashuvga keng yo'l ochiladi.

Shuningdek, O'zbekiston ta'lim tizimidagi raqamli infratuzilma xorijiy mamlakatlar tajribasi bilan solishtirildi. Masalan, AQShda Coursera, Khan Academy, edX kabi platformalar katta auditoriyalarni qamrab olgan va yuqori interaktivlik darajasiga ega. Bu platformalarda video darslar bilan bir qatorda topshiriqlar, muhokama forumlari, avtomatik baholash tizimi ham mavjud. O'zbekistondagi platformalarda esa kontent asosan matnli va test shaklida bo'lib, interaktiv mashg'ulotlar kamroq. Shunday bo'lsa-da, bu platformalarning mavjudligi o'z-o'zicha ijobiy ko'rsatkich bo'lib, kelgusida ularni boyitish, texnik va metodik jihatdan takomillashtirish zarurati bor.

Biroq, mavjud raqamli imkoniyatlardan to'laqonli foydalanish yo'lida ayrim to'siqlar ham mavjud. Eng asosiy muammolar qatorida internet tezligi va uzluksizligi, texnik vositalar (kompyuter, planshet, smartfon) bilan ta'minlanganlik darajasining hududlar bo'yicha farqli ekani, o'qituvchilarning raqamli savodxonlik darajasi yetarli emasligi, kontent sifati va metodikasi to'liq ishlab chiqilmaganligi qayd etiladi. Bunday sharoitda nafaqat texnik infratuzilmani, balki inson kapitalini ham rivojlantirishga e'tibor qaratish lozim. Ayniqsa, pedagoglar uchun zamonaviy texnologiyalar asosida dars tayyorlash, darslarni raqamli formatda olib borish bo'yicha maxsus o'quv kurslari, metodik qo'llanmalar va doimiy ko'mak tizimlari yaratilishi muhimdir.

Yuqorida keltirilganlardan xulosa qilib aytish mumkinki, raqamli texnologiyalar ta'lim sifatini oshirishda beqiyos imkoniyatlar yaratmoqda. Ta'lim jarayoni interaktiv, moslashuvchan, vizual va shaxsga yo'naltirilgan tus olmoqda.

O'zbekiston bu yo'nalishda salmoqli qadamlar qo'yimoqda. Shu bilan birga, tizimli yondashuv, raqamli savodxonlikni oshirish, kontent sifatini yaxshilash va texnik infratuzilmani mustahkamlash orqali ta'lim tizimi raqamli evolyutsiyaning yangi bosqichiga chiqishi mumkin. Bugungi o'zgaruvchan axborot asrida raqamli texnologiyalar ta'limning ajralmas qismi bo'lib, kelajakda ularning roli yanada ortishi kutiladi. Shu bois bu jarayonni chuqur tahlil qilish, takomillashtirish va qo'llab-quvvatlash strategik ahamiyat kasb etadi.

Natijalar

So'rovnoma natijalari quyidagicha:

- O'qituvchilarning 82% raqamli texnologiyalar o'quv jarayonini soddalashtirishini ta'kidladi.
- O'quvchilarning 75% onlayn platformalardan foydalanish bilim olishda motivatsiyani oshirganini bildirdi.
- "EduMarket" va "ZiyoNet" platformalari eng ko'p foydalaniladigan resurslar sifatida belgilandi.
- Xorijiy platformalar (Coursera, Khan Academy, edX) bilan solishtirganda, O'zbekiston platformalarida kontent xilma-xilligi va interaktivlik pastroq ekani aniqlandi.

Munozara

O'rganilgan ma'lumotlarga asoslanib, quyidagi jihatlar aniqlangandi:

1. **Afzalliklar:** Raqamli texnologiyalar yordamida darslar vizual, tezkor va interaktiv bo'lmoqda. Ayniqsa, video materiallar va testlar bilimni mustahkamlashda katta rol o'ynaydi.

2. **Kamchiliklar:** Internet tezligi, texnik vositalar ta'minoti, pedagoglarning malakasi yetarli emasligi ayrim joylarda raqamli ta'limning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

3. **Tavsiyalar:** Raqamli kontent yaratish bo'yicha pedagoglar uchun malaka oshirish kurslari tashkil qilish, platformalarning foydalanuvchi interfeysini soddalashtirish, mobil ilovalarni kengaytirish lozim.

Xulosa

Raqamli texnologiyalar zamonaviy ta'limni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Ular orqali ta'lim interaktiv, shaxsga yo'naltirilgan va texnologik jihatdan rivojlangan holga kelmoqda. Ammo bu imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun zarur infratuzilma, pedagogik malaka va sifatli kontent ta'minlanishi shart. O'zbekiston bu yo'nalishda rivojlanayotgan bo'lsa-da, hali qilinadigan ishlar ko'p. Kelajakda raqamli texnologiyalarsiz ta'limni tasavvur qilish qiyin bo'lib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ziyonet portali: <https://www.ziyonet.uz>
2. Coursera va edX rasmiy saytlarida joylashtirilgan materiallar
3. Xolmatova, M. (2022). "Ta'lim tizimidagi raqamlashtirishning ijtimoiy aspektlari", *Ilmiy-amaliy jurnali*, №4, 45-52-betlar.